

prirodený, aj napriek tomu, že si ho zamrežoval systémom. Systém je hradba, z ktorej niet úniku, ale zároveň pocit bezpečia, poriadku a istoty. Je zvykom a prirodzenosťou, ktorú nemáme odvahu opustiť. Ak však človek nemôže konať bez systému, mal by konať celý systém. To je tajomstvo úspechu. Nie jeden, pár alebo niekoľko ľudí, ale všetci by mali dosiahnuť istú úroveň environmentálnej inteligencie a ako systém, ktorým sa nazývame, by sme mali podniknúť kroky a poskytnúť oporu našej chorej matke – Zemi. Ešte pár rokov potrvá, kým sa nám podarí poskladať kamienky mozaiky nazvanej zdravá planéta. Musíme ešte prejsť veľkými zmenami, aby sme dosiahli stav uspokojenia s naším životom. Až popustíme zo svojich nárokov a naučíme sa všeobecnej skromnosti, naučíme sa aj ako prijímať len toľko, koľko skutočne potrebujeme. Krivka s názvom „viac a viac“ sa zastaví a vtedy si budeme môcť povedať, že žijeme „trvalo“ udržateľný život, že sme zabezpečili podmienky ďalším generáciám – našim deťom, vnúčatám, pravnúčatám.

Neapelujem na ľudí, aby sa odali extrémnemu asketizmu, i keď

celé národy tak chtiac-nechtiac žijú. V chudobe, utrpení, hlade, ale bojujú svoj boj a sú vďační za každý nový deň, šťastní, že majú možnosť svoj boj bojovať. Pokúsme sa zobrať si z nich príklad a povedať „nie“ našej konzumnej spoločnosti. Naučme sa odopierať si, lebo čoskoro to budeme nútení robiť. Poďakujme za každé nové svitanie, svoj život žime dôstojne ako ľudia, ktorí sú hrdí, že sa narodili a vidia, aký je svet krásny, môžu počúvať šum vodopádu, spev slávik, cítiť vôňu jesene...

Až raz budeme pozorovať nočnú oblohu, predstavme si, že máme svoju vlastnú planétu s červenou ružou, ovečkou v krabici a že sme skutočne šťastní, lebo vo svojej samote môžeme premýšľať o kráse života. Možno zistíme, že život na Zemi je tiež nádherný, len si ju musíme chrániť a milovať.

Júlia Šlahorová

Esej poslucháčky magisterského štúdia Environmentálnej ekológie na Katedre ekológie a environmentalistiky FPV UKF v Nitre vyšla v zbierke Rozhovory o človeku a prírode I, 2004. Vybral a zostavil prof. RNDr. Milan Ružička, DrSc.

fa“, „kríza“ alebo „prírodná pohroma“ sa v súvislosti s mimoriadnou vetrovou kalamitou v lesoch Tatranského národného parku používajú v širokom rozsahu a ľudia s rozličným vzdelaním a rôznymi záujmami vyzdvihujú vždy iný odtieň ich významu.

V systémovom vedeckom chápaní *katastrofa* je udalosť, ktorá spôsobuje väčšiu zmenu ekosystému alebo niektorého jeho subsystému, spravidla sa nedá predvídať, trvá krátky čas, vyskytuje sa zriedka, často ojedinele a jej zopakovanie tým istým spôsobom na tom istom mieste je málo pravdepodobné.

Výchrici neuveriteľnej sily dňa 19. novembra 2004 v Tatrách nemožno odolať žiadny les. Príčiny tejto katastrofy sú zložité.

Pri odstraňovaní následkov vetrovej pohromy v lesných porastoch Tatranského národného parku Slovenská ekologická spoločnosť pri SAV, ako vrcholná vedecká autorita v oblasti teoretickej i aplikovanej ekológie, odporúča vláde Slovenskej republiky:

- Rešpektovať skutočnosť, že územie postihnuté vetrovou pohromou sa nachádza v centrálnej časti Tatranského národného parku, ktorý je bilaterálnym cezhraničným slovensko-poľským národným parkom, spoločne zapísaným do svetového zoznamu biosférických rezervácií v rámci medzivládneho programu UNESCO Človek a biosféra, ku ktorému pristúpila aj vláda Slovenskej republiky. Funkcii ochrany prírody a zdravotno-kúpeľnej funkcii majú byť podriadené ostatné funkcie národného parku (rekreačné, športové, produkčné).

- Kľúčom k úspešnému a bezkolíznomu postupu odstraňovania následkov vetrovej pohromy v lesoch TANAP-u je urýchlené vyhlásenie zón A, B, C v Tatranskom národnom parku Ministerstvom životného prostredia SR, po dohode s Ministerstvom pôdohospodárstva SR.

Stanovisko ku kalamite v Tatrách

Odporúčania Slovenskej ekologickej spoločnosti pri Slovenskej akadémii vied vláde Slovenskej republiky na riešenie následkov prírodnej pohromy v Tatrách 19. novembra 2004

Hlavný výbor Slovenskej ekologickej spoločnosti pri Slovenskej akadémii vied na svojom rokovaní v Tatranskej Štrbe 9. decembra 2004 analyzoval príčiny a dôsledky

vetrovej pohromy z 19. novembra 2004 na lesné ekosystémy Tatranského národného parku. Členovia Slovenskej ekologickej spoločnosti si uvedomujú, že výrazy „katastro-

Podbanské
Foto: J. Švajda

• K odstraňovaniu následkov vetrovej pohromy v lesných porastoch treba pristupovať diferencovane podľa jednotlivých zón ochrany národného parku, tak, aby sa:

- v *A zóne*, ktorá je vlastnou nositeľkou medzinárodnej kategórie národný park, ponechali všetky ekosystémy na ďalší samovoľný vývoj bez zásahu človeka (ide o jadrové územie Biosférickej rezervácie Tatry),
- v *B zóne* uskutočňovali jemné regulačné opatrenia starostlivosti o lesné ekosystémy (ide o nárazníkovú zónu Biosférickej rezervácie Tatry),
- v *C zóne* cieľavedome uskutočňovala obnova a rekonštrukcia lesných spoločenstiev metódami blízkyimi prírode.

• V *B zóne* asanovať vyvrátené stromy a polámané časti stromov približne na 50 % kalamitnej plochy. Sústreďovanie drevnej hmoty

na odvozné miesta zabezpečiť koňmi alebo ľahkými traktormi.

Na ostatnej kalamitnej ploche ponechať odkôrnenú drevnú hmotu vrátane korunových častí a vetiev. Na strmších lokalitách uložiť haluzinu okolo vyvrátených koreňových častí a uvoľniť prirodzené zmladenie všetkých drevín. Táto ponechaná kalamitná hmotá môže účinne brzdiť povrchový odtok po pôde spôsobujúci erózne pôdne straty a chrániť jestvujúci nadložný humus, ktorý môže výrazne transformovať a eliminovať povrchový odtok. Rozklad opadu a drevnej hmoty je významným faktorom tvorby humusu a celkového dusíka v pôde, čo má tiež veľký protierózný a retenčný stabilizujúci účinok.

Mimoriadne citlivo postupovať pri nevyhnutnom odstraňovaní kalamitnej hmoty v mokradových ekosystémoch (rašeliniská, vodné toky a ich brehy, podmáčané plochy).

• V *zóne C* – približne na 30 % kalamitnej plochy, prednostne na lokalitách mokradí ponechať polámané časti stromov, vyvrátené koreňové časti vrátane korunových častí a vetiev. Táto drevná hmotá má tu rovnaký účinok ako v *zóne B*.

• Z preventívnych opatrení ochrany lesa v *B* a *C zóne* aplikovať lapáky, lapače, prípadne bariéry feromónových lapačov. Na území TANAP-u nepoužívať biocídne chemické prostriedky.

• Pri obnove lesných porastov využívať prirodzené zmladenie všetkých druhov drevín vrátane tzv. pionierských drevín diferencovane podľa stanovištných pomerov. Na zlepšenie mikroklimatických pomerov kalamitných plôch využiť melioračné prípravné dreviny. Ponechať všetky stojace stromy a minimalizovať plošný rozsah a dobu odkrytia pôdneho povrchu uhadzovaním haluziny šachovnicovým

spôsobom. Pri odstraňovaní padnutých stromov a haluziny v maximálnej miere chrániť prirodzené zmladenie.

- Pri umelom dopĺňaní kalamiťných plôch používať sadenice domácej tatranskej proveniencie. Druhové drevinové zloženie prispôbiť typológii stanovišť.

- Komplexná starostlivosť o obnovované lesné ekosystémy má sledovať základný cieľ: výchovnými opatreniami v dlhšom časovom období postupne vytvárať rôznoveké, ekologicky stabilné lesné porasty s priestorovou štruktúrou, ktorá v optimálnej miere zabezpečí plnenie diferencovaných funkcií národného parku.

- Monitoring zamerať na sledovanie šírenia invázií druhov na odkryté plochy a v prípade potreby zabezpečiť účinné opatrenia na ich elimináciu.

- Zjednotiť rozdielny, a často emotívne podfarbený prístup lesného hospodárstva a ochrany prírody v TANAP-e na spôsob riešenia následkov vetrovej pohromy, čo vyžaduje:

- urýchlené vyhlásenie zón ochrany národného parku,
- vypracovanie spoločnej stratégie manažmentu lesných ekosystémov v národnom parku po odstránení kalamity,
- budovanie funkčného systému komunikácie a vzájomnej dôvery medzi lesným hospodárstvom a ochranou prírody.

V oblasti udržateľného rozvoja cestovného ruchu, športu, rekreácie a turistiky Slovenská ekologická spoločnosť pri SAV odporúča vláde Slovenskej republiky:

- Pri posudzovaní rozvojových zámerov, projektov a štúdií prioritne rešpektovať existenciu Tatranského národného parku, ktorý je základom udržateľného rozvoja rekreácie, turistiky, cestovného ruchu a športu, ako aj udržateľného života obyvateľov mesta Vysoké

Tatry a Podtatranského regiónu v oblasti Spiša, Liptova a Oravy.

- Podporovať spracovanie územných plánov mesta Vysoké Tatry a podtatranských obcí s cieľom harmonizovať záujmy ochrany prírody, domáceho obyvateľstva, podnikateľskej sféry, vlastníkov, užívateľov a správcov pozemkov v štátnom i neštátnom vlastníctve a domácich mimovládnych organizácií v záujme udržateľnej ochrany prírody, environmentálne a ekologicky udržateľného rozvoja života obyvateľov Tatranského a Podtatranského regiónu.

- Podporovať vytvorenie systemizovaného miesta hlavného architekta so špecializáciou architekt-urbanista pre mesto Vysoké Tatry, s cieľom účinnej koordinácie obnovy a rozvoja typickej tatranskej architektúry v existujúcich kúpeľných a športovo-rekreačných strediskách od Podbanska po Tatranskú Kotlinu.

- Na lesných pozemkoch v intravilánoch osád mesta Vysoké Tatry, kde víchrica vyvrátila alebo polámala lesné porasty, neobnovovať tradičný lesný porast, ale vytvárať novú parkovú úpravu s využitím drevín tatranskej proveniencie.

Podobne na lesných pozemkoch v bezprostrednej blízkosti tatranských osád, kúpeľných, športovo-rekreačných a zdravotno-liečebných zariadení vytvárať účelovú štruktúru lesov, ktorá bude optimálne plniť požadované environmentálne funkcie.

- Nerozširovať existujúcu infraštruktúru športu a cestovného ruchu vo vlastnom území Tatranského národného parku, ale podporovať zvyšovanie jej kvality, a predovšetkým kvality služieb s primeranými cenovými reláciami pre domácich návštevníkov a domáce obyvateľstvo, ktorého hlavným zdrojom príjmov sú služby cestovného ruchu, športu, rekreácie a turistiky.

- Rozvojové programy, ktoré uvažujú s novou infraštruktúrou

športu, cestovného ruchu a rekreácie sústreďovať do podtatranského regiónu, čo je v súlade so stratégiou rozvoja Regionálneho združenia miest a obcí Podtatranského regiónu.

- Podporovať rozvíjanie medzinárodnej spolupráce samosprávnych orgánov obcí a odborných organizácií ochrany prírody a životného prostredia s priliehajúcimi regiónmi v Poľsku.

- V záujme účinnejšej realizácie integrovaných funkcií Tatranského národného parku treba legislatívne upraviť správcovstvo lesných pozemkov vo vlastníctve štátu v zónach A a B do pôsobnosti odbornej organizácie Ministerstva životného prostredia SR, ktorou je Správa Tatranského národného parku s adekvátnymi kompetenciami. Na to treba primerane upraviť príslušné právne predpisy v oblasti lesného hospodárstva a životného prostredia.

Hlavný výbor Slovenskej ekologickej spoločnosti pri SAV:

Prof. Ing. Ivan Vološčuk, DrSc.,
predseda

RNDr. Luboš Halada, PhD.,
podpredseda

Ing. Branislav Oláh, PhD., tajomník
Doc. RNDr. Pavol Eliáš, PhD.,
vedúci sekcie teoretickej ekológie
Doc. Ing. Lubica Zaušková, PhD.,
vedúca sekcie aplikovanej ekológie

Doc. RNDr. Juraj Hreško, PhD.,
vedúci sekcie ekologického
vzdelávania a výchovy

Na vedomie:

Pavol Hrušovský, predseda NR SR
László Miklós, minister životného
prostredia SR

Zsolt Simon, minister pôdohospodárstva SR

Pavol Rusko, minister hospodárstva SR

Štefan Luby, predseda SAV